ואתה הפקד את הלוים על משכן העדת ועל כל כליו ועל כל אשר לו המה ישאו את המשכן ואת כל כליו והם ישרתהו וסביב למשכן יחנו. ובנסע המשכן יורידו אתו הלוים ובחנת המשכן יקימו אתו הלוים והזר הקרב יומת. וחנו בני ישראל איש על מחנהו ואיש על דגלו לצבאתם. והלוים יחנו סביב למשכן העדת ולא יהיה קצף על עדת בני ישראל ושמרו הלוים את משמרת משכן העדות (במדבר א, נ- נג).

לכאורה נכפלו הדברים. ויש לומר דב' דברים נאמרו בזה, עניין העבודה ועניין המחנות, בפסוק נ נאמר דכמו שעבודת המשא חשובה עבודה, כמו כן שמירת המשכן חשובה עבודה, שהלוים צריכים למלאות אותה, ולכך נאמר 'סביב למשכן יחנו' שכאן מדבר על עבודת הלוים בשמירת המשכן.

אבל בפסוק נג ששם מירי על דבר המחנות 'איש על מחנהו ואיש על דגלו לצבאותם', אמר 'והלויים יחנו סביב למשכן העדות', שמחנה לויה היה סביב למשכן העדות כי שם מקומה[ב].

וחנו בני ישראל איש על מחנהו ואיש על דגלו לצבאתם (במדבר א נב).

במדרש רבה (פ"ב ס"ח) לבית אבותם לא היה צריך לומר אלא איש על דגלו באותות יחנו בני ישראל, מה ת"ל לבית אבותם, הה"ד (איוב לו) 'אשא דעי למרחוק ולפועלי אתן צדק' בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא למשה עשה אותם דגלים כמו שנתאוו, התחיל משה מיצר אמר עכשיו עתידה המחלוקת להנתן בין השבטים, אם אני אומר לשבטו של יהודה שישרה במזרח והוא אומר אי אפשי אלא בדרום, וכן ראובן וכן אפרים וכן כל שבט ושבט מה אני עושה, אמר לו הקב"ה משה מה איכפת לך, אין צריכין לך, מעצמן הן מכירין דירתן, אלא דייתיקי יש בידן מיעקב אביהם היאך לשרות בדגלים, איני מחדש עליהם כבר יש לה טכסים מיעקב אביהם, כמו שטענו אותו והקיפו את מטתו, כך יקיפו את המשכן, דא"ר חמא בר חנינא כיון שבא אבינו יעקב ליפטר

ב. רשימות הגררה"ק זצוק"ל.

מן העולם קרא לבניו דכתיב (בראשית מט) 'ויקרא יעקב אל בניו' ובירכן וצוון על דרכי האלהים וקבלו עליהם מלכות שמים משגמר דבריו אמר להם וכו', ואם עשיתם וטענתם את מטתי כשם שצויתי אתכם האלהים עתיד להשרות אתכם דגלים, כיון שנפטר טענו אותו כשם שציום שנאמר 'ויעשו לו בניו כן כאשר צום' הוי (איוב לו) 'אשא דעי למרחוק ולפועלי אתן צדק' שמיעקב היה בהם דעה היאך ישרו דגלים, ולפועלי אתן צדק זה הקדוש ברוך הוא שפעל פעולות טובות עם ישראל, וכדי ליתן להם פעולה טובה בשכר שקיימו מצות אביהם לא צום לחנות דגלים אלא כמצות אביהם, צדק עמהם שלא שינה הדבר שלא ליתן מחלוקת ביניהם, לכך נאמר 'לבית אבותם' כענין שהקיפו מטת אביהם כן יחנו, הוי 'לבית אבותם יחנו בני ישראל', ע"כ לשון המדרש.

והנה צ"ב למה יאמרו כן [שירצה כל אחד להיות בחלק אחר ולא בחלקו] ואפשר דהנה במדרש (פ"א סי' ג-ו) מבואר גודל עניין הדגלים, וברמב"ן (ב ט) כתב שהדגלים כללו כל הבריאה כולה עם תיקון כל העולמות. ובנפש החיים ביאר באריכות דאע"ג דהאבות קיימו כל התורה כולה קודם שנתנה, מכל מקום כשראו שלתקון הבריאה צריך לעבור עלי' היו יכולים וכמו שיעקב נשא ב' אחיות, אבל מזמן קבלת התורה אסור לעבור על שום דבר קטן אפילו אם רואה שיוכל לתקן דברים גדולים עי"ז. וכתיב 'אדם ובהמה תושיע ה'' ודרשו חז"ל אלו בני אדם ערומים בדעת ונמשכים אחריך כבהמה, והיינו כנ"ל. ובמדרש (פ"ב ס"ג וס"ו) איתא שהדגלים נתחדשו בסיני, ויש לפרש כנ"ל דהיינו שנתחדש אז הנהגה ע"פ התורה בדגלים.

וזהו שנצטער משה אולי יאמרו יהודה שלפי השגתם בעניין דגלים הם צריכים להיות בדרום כדי לתקן העולמות ולא במזרח, וכן השאר, וע"ז השיב לו הקב"ה שכבר נהגו במקומות אלו מזמן יעקב אביהם ולא יפקפקו כלל [גם לפי ההשגות שלהם].

והנה במדרש (פ"ב ס"ד) איתא עוד שאומות העולם יאמרו שאכן יש מעלות לישראל אבל גם הם יכולים ליתן מעלות לישראל, וישראל עונים להם 'מה תחזו בשולמית כמחולת המחניים'. והרמב"ם באגרת תימן מביא דברי המדרש וכתב בתשובת ישראל לאומות שמחולת המחניים היינו מתן תורה, משה מחנה לעצמו ואהרון מחנה לעצמו וישראל מחנה לעצמם, ולכאו' צ"ב וכי לא מצאו מעלות אחרות במתן תורה.

וביאר הגרי"ז דהנה בשעת מתן תורה נתהפכה כל הבריאה עוף לא פרח וכו' ואז הי' לכלל ישראל רק מצוה

אחת קטנה 'השמר מעלות בהר ונגוע בקצהו' שכל אחד הי' לו מחיצה לעצמו, וזה הרבותא דאע"פ שהבריאה כולה הייתה מתהפכת מכל מקום כלל ישראל שמרו על מקומם. ובי' הגרי"ז דזה מה שכתוב בתהילים 'קול ה' בכח וכו' שובר ארזים וכו' לבנון ושריון' וכו', שכל העולם כולו נזדעזע בשעת מתן תורה, ואעפ"כ 'ה' יברך את עמו בשלום' שכולם עמדו בשלום על מקומם, ואפי' אם לפי השגתם היו משיגים מדרגות יותר גדולות אם היו עולים בהר עצמו. וי"ל דזהו שנתחדש בסיני עניין הדגלים, ולכן א"א לשנות מזה אפי' אם ע"פ השגת האדם ישיג יותר אם ישנה ממה שכתוב בתורה. ודבר זה הוא קשה לקיים והרי מיד לאחר מתן תורה נכשלו בחטא העגל, ומבואר ברמב"ן דחטאם הי' שעשו ע"פ השגתם, ולא הי' שום קיום לעולם לולא שבט לוי שעמדו על משמר התורה ולא שינו ע"פ השגתם, וזה הי' רק בהנהגה של 'האומר לאביו ולאמו לא ראיתיו' וכו', דהיינו שאין שום חוב חוץ מציווי התורה[ג].

הערות

ג. רשימות תלמידים מבית בריסק. וע"ע משנכ"ת בראשית (כח יז) עה"פ 'מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלקים'. ושיר השירים (ז א) עה"פ 'שובי שובי השולמית'.

והנה עה"פ (במדבר ח ג) ויעש כן אהרון אל מול פני המנורה העלה נרותיה' פרש"י להגיד שבחו של אהרון שלא שינה. והנה דעת הרמב"ם היא שהמנורה הייתה עשוי' בצורה כזו שהנרות בכל צד היו נטויים לצד נר האמצעי [ודלא כרש"י דס"ל שהי' מטה הפתילות, אבל לא היו הנרות קבועים כך] והקשה הגרי"ד הלוי זצוק"ל דא"כ איזה שבח הוא שלא שינה, הא אם הי' רוצה לשנות הי' צריך לקחת גרזן להקיש את המנורה לשנות צורתה. ומבואר מזה דהוה שבח לאהרון שלא נטל גרזן והכה במנורה לשנות צורתה. ועניין 'צו האק'ן דער מנורה' [הכאת המנורה] שייך בכמה אופנים, ולמשל הרמב"ם (סוף הל' איסורי מזבח) מנה תשעה מיני שמנים, ורק שלשה מהם כשרים, ולמנחות הרי כל השמנים כשרים [ולא רק ט' אלו] וא"כ למה נמנו, אלא לאשמעינן איזהו המובחר לגבי מנחות. והנה החילוק בין השמנים הכשרים למנורה לבין הפסולים הוא דק מאד, ויכול להיות שלא ירגישו בהשינוי כלל והי' אם יום א' לא יהי' שום שמן כשר כלל, יתכן שיפסוק א' שיש להדליק היום בשמן הפסול, כי איך אפשר שלא הי' דולק המנורה יום אחד. אמנם יהודי נאמן יבין שאי"צ לדאוג שידלק המנורה על זה הקב"ה ידאג, ואנו נצטווינו להדליקו רק בשמן כשר, וכשאין שמן כשר הרי אנו פטורים מלהדליקו, ומה לנו אם לא ידלק יום אחד, וזה שפוסק שא"א שיהיה דבר כזה שלא ידלק יום אחד ומשום כך יש להדליק בשמן פסול הרי הוא כאילו נוטל גרזן ומכה במנורה [כאילו נוטל האק אונד צו האק'ט דער מנורה] (שם). ואומרים על זה משל מהחפץ חיים לקיסר אחד ששלח את בנו לקיסר במדינה אחרת, ומקודם הזהירו שלא יתערב [וועטע'ן] כלל וכלל לשום סיבה בעולם, וכשהי' קרוב לסוף נסיעתו פגש ב' אנשים ואמרו לו שיש לו חטטה בגבו

ונסע אהל מועד מחנה הלוים בתוך המחנות כאשר יחנו כן יסעו (במדבר ב יז).

והנה לא נזכרו כאן אלא הלוים הקהתים נושאי המקדש, ואילו להלן בפרשת בהעלותך (י יז) נזכרו גם בני גרשון ובני מררי, ונזכרו כסדרן, בתחילה בני גרשון ובני מררי נושאי המשכן, ולאחמ"כ (שם כא) בני הקהתים נושאי המקדש.

והנה שבט לוי נחלק לג' חלוקות, גרשון, קהת, ומררי, והם היו מחולקים במסעות כאו"א לדגל אחר [כאשר יחנו כן יסעו], [גרשון ומררי אחרי גדל יהודה, וקהת אחרי שני דגלים של יהודה וראובן] ויל"ע מי מהם חשוב למחנה לוויה, דקשה לומר שכולם חשובים מחנה לוויה דאם כן היו ג' [ב']

מחנות לויה שהרי היו במקומות שונים כמפורש שם.

אמנם רש"י בזבחים (ס: ד"ה קדשים נפסלים) כתב וז"ל 'ולא זב למחנה לוים נושאי הארון' עיי"ש[ד]. הרי מבואר שלדעת רש"י רק מחנה בני קהת חשוב מחנה לוויה שהם היו נושאי הארון.

ובזה א"ש מה שהזכיר הכתוב בענייני מחנות רק את בני קהת (ב יז) משום שרק הם חשובים מחנה לויה, ומשא"כ להלן פרשת בהעלותך בענייני נסיעתם הוזכרו כולם כפי סדר נסיעתם[ה].

הערות

שמכוסה בבגדו, וכמובן שהכחיש את זה, אמנם הפצירו בו מאד, ובסוף אמר אחד דהנה כל כבוד המלכות של אביך בסכנה, רק תפשיט את בגדיך ונראה שבאמת אין לך חטטה ואז ניתן לך מליון, הבן חשב זמן ארוך על זה והחליט דאדעתא דהכי לא הזהירו אביו, דהאיכא חשש בזיון המלכות וגם הרי יש ריוח נקי של מליון לאביו כיון שהוא יודע שאין לו חטטה, ולכן הפשיט בגדיו ונתנו לו המליון. כשחזר אצל אביו סיפר לו המעשה, וצעק עליו אביו הלא הזהרתיך שלא תתערב כלל, תדע לך שעל ידי מעשה זה הפסדתי חמש מליון, שהקיסר הנ"ל התערב לי שיצליח להפשיט את בגדיך. וכן הוא שאדם חושב שיתקן הרבה אם רק יעבור איסור קטן, ובאמת מפסיד הרבה יותר וכנ"ל (שם).

ד. ז"ל רש"י ד"ה קדשים נפסלים. בשר קדשי קדשים, וקא סלקא דעתך מפני סילוק המזבח הוא מדקתני וזבין ומצורעין משתלחין שאין מצורע נכנס לדגלי השבטים ולא זב למחנה לוים נושאי הארון כדאמרינן לקמן (דף סא:) אע"פ שנסע אהל מועד הוא אלמא נפסלין דקאמר לאו משום דמיפסלי ביוצא הוא דהא אהל מועד חשיב ליה.

ה. רשימות הגררה"ק זצוק"ל. עי' בחידושי מרן זיע"א פרשת במדבר עה"פ 'ונסע אהל מועד מחנה הלוים בתוך המחנת'. ועי' נו' אחר בזה להלן במדבר י יז מכתבי תלמידים.